

**ДЗ «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»**

«ФАКУЛЬТЕТ ПРИРОДНИЧИХ НАУК: ДНІ НАУКИ – 2023»

**Збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої дням науки факультету природничих наук**

27-28 квітня 2023 року

Миргород, 2023

УДК 5/6(06)
Ф18

Факультет природничих наук: Дні науки – 2023 : зб. матеріалів доп. учасн. наук.-практ. конф./ Полтава. ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка : Миргород, 2023. 156 с.

ISBN 978-617-8016-79-1

Затверджено вченою радою
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
(протокол № 11 від 26.05.2023 р.)

Збірник містить матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, «Факультет природничих наук: Дні науки – 2023», що відбувалася 27 – 28 квітня 2023 року в м. Миргород, Україна. У збірнику висвітлені результати наукових досліджень і розробок здобувачів, науково-педагогічних працівників, дослідників та практиків закладів вищої освіти та наукових установ України та зарубіжних країн.

Для наукових співробітників, викладачів, аспірантів і студентів вищих навчальних закладів.

Всі матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за достовірність представлених матеріалів, точність викладених фактів та цитувань несуть автори.

© Колектив авторів, 2023
© ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса
Шевченка», 2023

ОРГАНІЗАТОРИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова конференції

КАРАМАН
Олена

доктор педагогічних наук, професор, ректор ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Україна

Співголова

ЖУЧОК
Анатолій

доктор фізико-математичних наук, проректор з науково-педагогічної роботи ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Україна

МАЦАЙ
Наталія

кандидат сільськогосподарських наук, доцент, декан факультету природничих наук ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Україна

Програмний комітет конференції

МИЦКЕВИЧЮС
Саулюс

доктор фізичних наук, професор, декан факультету природничих наук, університет Вітовта Великого, Литва

РАЗДАЙБЕДІН
Віталій

доктор філософії, координатор лабораторії молекулярної біології Департамент біологічних наук, Університет Сент-Клуд, США

РОШКА
Іон

доктор біологічних наук, директор Національного ботанічного саду (Інституту) імені Александру Чуботару, Молдова

ЦИРКУН
Анатолій

генеральний директор агенцій USABevent та USABtravel Українського клубу аграрного бізнесу, керівник програми «Агрокебети», Україна

ЄВТУШЕНКО
Галина

кандидат сільськогосподарських наук, доцент, в. о. завідувача кафедри біології та агрономії ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Україна

БОЯРЧУК
Олена

кандидат біологічних наук, доцент, завідувач кафедри анатомії, фізіології людини та тварин ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Україна

СОПОВ
Дмитро

доктор філософії з наук про Землю, в. о. завідувача кафедри хімії, географії та наук про Землю ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Україна

КИРПИЧОВА
Ірина

кандидат біологічних наук, доцент кафедри садово-паркового господарства та екології ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Україна

МЕЛЬНИК
Ірина

кандидат географічних наук, доцент кафедри хімії, географії та наук про Землю ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Україна

ГАВРЮШЕНКО
Ганна

доцент кафедри хімії, географії та наук про Землю ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Україна

ІСАЄНКО
Ірина

кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри хімії, географії та наук про Землю ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Україна

Організаційний комітет

КИРПИЧОВА
Ірина

голова організаційного комітету, кандидат біологічних наук, доцент кафедри садово-паркового господарства та екології ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Україна

БЕРЕЗЕНКО
Катерина

голова секретаріату, старший викладач кафедри садово-паркового господарства та екології ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Україна

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «ОСВІТА: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ (ПРИРОДНИЧІ НАУКИ)»

<i>Гаврюшенко Г. В., Шевченко Н. Р.</i> МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ «МАТЕРИКИ Й ОКЕАНИ»	8
<i>Гаврюшенко Г. В., Даценко І. В.</i> ЦІКАВІ ДОМАШНІ ЗАВДАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕРИКА АВСТРАЛІЯ	11
<i>Гаврюшенко Г. В., Чернищенко І. А.</i> ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ МАТЕРИКІВ І ОКЕАНІВ	14
<i>Гаврюшенко Г. В., Саворська Ю. О.</i> АКТИВІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ БІОСФЕРИ ТА ҐРУНТІВ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ	19
<i>Гаврюшенко Г. В., Норова О. М.</i> ПРОЄКТНЕ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЄВРАЗІЇ У КУРСІ ГЕОГРАФІЇ «МАТЕРИКИ Й ОКЕАНИ»	22
<i>Дембіцька С. В., Кузьменко О. С.</i> ТЕХНОЛОГІЯ ВІДКРИТОГО ПРОСТОРУ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ЗВО	24
<i>Іванов О. О., Німченко О. А.</i> ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТРИВИМІРНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ТА ДРУКУ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖПРЕДМЕТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ ХІМІЇ В ГРУПАХ З ПІДГОТОВКИ ОПЕРАТОРІВ З ОБРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ЗАКЛАДАХ П(ПТ)О	26
<i>Коржова Н. О., Калиновська А. А.</i> МЕТОДИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ В 7-8 КЛАСАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	29
<i>Коржова Н. О., Путиля К. В.</i> РЕАЛІЗАЦІЯ НАСКРІЗНИХ ЗМІСТОВНИХ ЛІНІЙ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ У 9 КЛАСІ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	31
<i>Коршевніук Т. В.</i> ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВСТВА В КУРСІ «ПІЗНАЄМО ПРИРОДУ»	34
<i>Культенко В. П.</i> ФІЛОСОФСЬКІ ОЦІНКИ БІОЕТИКИ ЯК ПРОСТОРУ ПЕРЕТИНУ ПРИРОДНИЧОГО ТА СОЦІОГУМАНІТАРНОГО ЗНАННЯ	36
<i>Рябченко С. В.</i> ЯК ЦІКАВО ВИВЧАТИ МІСЦЕВІ ВІТРИ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «МЕТЕОРОЛОГІЯ З ОСНОВАМИ КЛІМАТОЛОГІЇ»	38

СЕКЦІЯ
«АГРАРНІ НАУКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВО: ПРОЄКТИ, ДОСЛІДЖЕННЯ Й
ПЕРСПЕКТИВИ»

<i>Borsolyuk L. M., Verbytskyi S. B.</i> RATIONAL TECHNICAL AND TECHNOLOGICAL SOLUTIONS REGARDING THE PRODUCTION OF FUNCTIONAL PÂTÉS	40
<i>Аксьонов І. В., Цюрюканов А. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЙНОСТІ ЯЧМЕНЮ НА ФОНІ ЗАБУР'ЯНЕНOSTІ АГРОЦЕНОЗІВ ТА РІЗНИХ СПОСОБІВ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ	44
<i>Аксьонов І. В., Мазуренко Б. В.</i> ЗАХОДИ КОНТРОЛЮВАННЯ КАРАНТИННОГО БУР'ЯНУ <i>AMBROSIA ARTEMISIFOLIA</i> L. АГРОФІТОЦЕНОЗАХ СОНЯШНИКУ В УМОВАХ ПІВНІЧНОГО СТЕПУ УКРАЇНИ	48
<i>Аксьонов І. В., Сокирко С. О.</i> ЗАСТОСУВАННЯ АГРОТЕХНІЧНИХ ПРИЙОМІВ У ПРИГНІЧЕННІ БУР'ЯНІВ В ПОСІВАХ СОНЯШНИКУ	51
<i>Аксьонов І. В., Поліщук Р. В.</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ГЕРБИЦИДІВ В ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ КУКУРУДЗИ	54
<i>Аксьонов І. В., Антонова О. С.</i> ПРОДУКТИВНІСТЬ СОРТІВ І ГІБРИДІВ СОНЯШНИКУ РІЗНИХ ГРУП СТИГЛОСТІ В УМОВАХ ПІВНІЧНОГО СТЕПУ УКРАЇНИ	58
<i>Кохан А. В., Самойленко О. А.</i> РЕАКЦІЯ ГІБРИДІВ СОНЯШНИКУ РІЗНИХ ГРУП СТИГЛОСТІ НА ПІДЖИВЛЕННЯ	61
<i>Шепель А. В.</i> ВПЛИВ СТРОКІВ ВИСАДКИ РОЗСАДИ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ СУНИЦІ САДОВОЇ (<i>FRAGARIA ANANASSA DUCH.</i>) НА ПІВДНІ УКРАЇНИ	62

СЕКЦІЯ
«СУЧАСНІ НАУКОВІ ПРОБЛЕМИ: ЕКОЛОГІЯ, ЛІСОВЕ ТА САДОВО-
ПАРКОВЕ ГОСПОДАРСТВО»

<i>Бордюгов О. С., Бордюгова О. І.</i> СУЧАСНІ СПОСОБИ СТВОРЕННЯ ГАЗОНУ НА ТЕРИТОРІЇ ПРИВАТНОГО БУДИНКУ	65
<i>Делль Д. С., Киртичова І. В.</i> ОСНОВІ ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ МІСТА ХАРКІВ	66
<i>Калашник К. В., Березенко К. С.</i> ОЦІНКА ВПЛИВУ ШИННОГО ВИРОБНИЦТВА НА ДОВКІЛЛЯ	69
<i>Кононенко Д. І., Березенко К. С.</i> ПРЕДСТАВНИКИ РОДУ <i>POPULUS</i> В УРБАНОФЛОРИ М. МИРГОРОД	72
<i>Кравченко Н. М., Блінкова О. І.</i> ЗЕЛЕНА ЕНЕРГЕТИКА В УКРАЇНІ: СТАН, РОЗВИТОК, ПЕРСПЕКТИВИ	74
<i>Макєєва Л. М., Мокєрова Н. В.</i> РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	78
<i>Скаковський С. І.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАБЕРЕЖНОЇ В МІСТІ МИРГОРОД	80

<i>Столяренко О. В., Столяренко О. В.</i> СУЧАСНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЛЮДИНИ	81
<i>Усенко В. І., Кирпичова І. В.</i> ОЦІНКА ПРИРОДНИХ РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «МАЛЕ ПОЛІССЯ»	84
СЕКЦІЯ «ХІМІЯ, МЕДИЦИНА, БІОЛОГІЯ ЛЮДИНИ»	
<i>Бондарєва А. О., Олійник О. О.</i> ВПЛИВ РАЦІОНАЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ НА АНТРОПОМЕТРИЧНІ ПОКАЗНИКИ ЖІНОК РЕПРОДУКТИВНОГО ВІКУ З НАДЛИШКОМ ВАГИ	88
<i>Боярчук О. Д.</i> УЧАСТЬ АКТИВОВАНИХ НЕЙТРОФІЛІВ У ПАТОГЕНЕЗІ ДВЗ-СИНДРОМУ	91
<i>Вороніна К. В., Потапенко Е. В., Ісаєнко І. П.</i> СВІТЛОСТІЙКІ АЛКІДНО-УРЕТАНОВІ ЛАКИ НА ОСНОВІ АЛКІДНОГО ОЛІГОМЕРА, МОДИФІКОВАНОГО ІЗОФОРОНДІЗОЦІАНАТОМ ТА ВИПРОБУВАННЯ ЕМАЛІ НА ЙОГО ОСНОВІ НА СВІТЛОСТІЙКІСТЬ	93
<i>Гавазюк М. С., Олійник О. О.</i> СТАН ЛІПІДНОГО ПРОФІЛЮ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ГЕПАТОПРОТЕКТОРІВ	95
<i>Грановський О. Е.</i> ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ МОЛЕКУЛЯРНИХ І ГЕНЕТИЧНИХ МЕХАНІЗМІВ ФОСФОДІЕСТЕРАЗ (ФДЕ) ФОТОРЕЦЕПТОРІВ СІТКІВКИ У ПРОЦЕСАХ ЗОРОВОГО СПРІЙНЯТТЯ	97
<i>Гришук А. В., Мазуркевич А. Й.</i> МЕТОДИКА ОТРИМАННЯ КІСТКОВОГО МОЗКУ У ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ	99
<i>Дашковський О. А., Олійник О. О.</i> ХРОНІЧНА РЕВМАТИЧНА ХВОРОБА СЕРДЦЯ - ОГЛЯД ПРОБЛЕМИ	102
<i>Кавушніак Л. М., Олійник О. О.</i> ФЕРМЕНТАТИВНА АКТИВНІСТЬ НЕЙТРОФІЛЬНИХ ЛЕЙКОЦИТІВ ПРИ ГІПЕРТОНІЧНІЙ ХВОРОБИ	104
<i>Кіблицька Л. В., Гришук А. В.</i> ЗМІНИ ОКСИГЕНО-ТРАНСПОРТНОЇ ФУНКЦІЇ КРОВІ В УМОВАХ СТРЕСУ У СВИНЕЙ ЗА РІЗНИХ ТИПІВ ВИЩОЇ НЕРВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	107
<i>Хорошилов Г. Є., Попкова А. В.</i> СИНТЕЗ АМІДІВ ДИКАРБОНОВИХ АМІНОКИСОТ РЯДУ ІНДОЛІЗИНУ	109
СЕКЦІЯ «ГЕОЛОГІЯ, ГЕОГРАФІЯ: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ»	
<i>Дернов В. С.</i> НАЗЕМНА ФАУНА МОСПИНСЬКОЇ СВІТИ (ВЕРХНЯ ЧАСТИНА БАШКИРСЬКОГО ЯРУСУ, ПЕНСИЛЬВАНІЙ) ДОНБАСУ ТА ЇЇ СТРАТИГРАФІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ	112
<i>Дернов В. С.</i> НОВА ЗНАХІДКА РЕШТОК НЕМОРСЬКОЇ БІВАЛЬВІ ЗІ СЛІДАМИ ПРИЖИТТЄВИХ ПОШКОДЖЕНЬ У КАМ'ЯНОВУГІЛЬНИХ ВІДКЛАДАХ ДОНБАСУ	114

<i>Кисельова О. О., Кисельов Ю. О.</i> ПЕРСПЕКТИВИ ПІСЛЯВОЄННОГО РЕФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ НА ЛУГАНЩИНІ	116
<i>Мельник І. Г., Кузьменко Д. В.</i> ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ КАРТОГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ СЕРВІСУ SCRIBBLE MAPS	119
<i>Мельник І. Г., Панфілова А. П.</i> ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА РОСТУ НАРОДОНАСЕЛЕННЯ: ОСТАННЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ, ТЕНДЕНЦІЇ, ПОХІДНІ ПРОБЛЕМИ, ЗАВДАННЯ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	123
<i>Мельник І. Г., Романюк Є. В.</i> МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ ТРАНСПОРТУ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ	126
<i>Назаренко В. В., Мельник І. Г.</i> ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЛУБЕНСЬКОГО РАЙОНУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	130
<i>Прокопенко В. С.</i> ВСТАНОВЛЕННЯ МЕЖ ЧАСТИНИ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ, ЯКА МІСТИТЬ ОБТЯЖЕННЯ ТА ОБМЕЖЕННЯ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЛІ	134
<i>Сопов Д. С., Бітімєров А. С.</i> ҐРУНТИ Й ПРИРОДНА РОСЛИННІСТЬ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	137
<i>Сопов Д. С., Карпенко Т. А., Буза О. П.</i> ГЕОЛОГО-ТЕКТОНІЧНА БУДОВА І РЕЛЬЄФ ЛУГАНЩИН	139
<i>Сопов Д. С., Кирпичова І. В.</i> АНАЛІЗ КЛІМАТУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	144
<i>Сопова Н. В.</i> ОСНОВНІ ЧИННИКИ АНТРОПОГЕННОГО ВПЛИВУ НА ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ҐРУНТИ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ	147
<i>Удовиченко М. І.</i> ПРО ДЕЯКІ РІДКІСНІ ЗНАХІДКИ ЗУБІВ АКУЛ В ПАЛЕОГЕНОВИХ ВІДКЛАДАХ МАНГИШЛАКУ (ЗАХІДНИЙ КАЗАХСТАН)	148
<i>Холошин І. В., Мантуленко С. В.</i> СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗМІН УКРАЇНСЬКОГО ЕКСПОРТУ СІЛЬСКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ	151

Столяренко Олена Вікторівна

доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна. olena-best@ukr.net

Столяренко Оксана Василівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, Україна. oksanny-81@ukr.net

**СУЧАСНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ КРІЗЬ ПРИЗМУ
ЦІНІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЛЮДИНИ**

Люди мають розуміти й відчувати міру своєї відповідальності перед майбутнім. Нове глобальне мислення ще тільки починає формуватися. Важливою його складовою виступає розуміння неоднозначності наслідків інформаційно-технологічної революції, її парадоксів і проблем як для суспільства, так і для самої людини. Найновіші досягнення доводять, які серйозні соціальні наслідки та парадокси приносить науково-технічна та інформаційно-технологічна революція. З одного боку – це гуманізація суспільства, гуманітаризація науки, а з іншого, у цілому ряді випадків, підтвердження факту, що абсолютизація ролі техніки, технічного прогресу, матеріального виробництва призводить до знецінення самої людини та людського життя, до явищ меншовартості у суспільному розвитку гуманітарної культури, освіти, медичного обслуговування.

Прогрес неможна вважати нейтральним явищем, він спрямований на досягнення певних цілей, які визначені можливостями поліпшення умов життя. НТР оптимізує всі види людської діяльності, радикально їх змінює. Наприклад, у галузі науки і техніки з'явилися нові напрями дослідження і проектування (термоядерний синтез, електроніка, біотехнології, створення квантових і плазмових генераторів, ракетної техніки, полімерних матеріалів, нанотехнологій); у промисловості й сільському господарстві впроваджуються комплексна механізація й автоматизація виробничих процесів, ЕОМ, хімізація й біологізація праці, її індустріалізація та інтелектуалізація; на транспорті та у зв'язку радикально зросли швидкість руху та коефіцієнт корисної дії; у побуті, завдяки застосуванню досягнень НТР підвищилася якість послуг, що надаються населенню, зросли їх масштаби; у сфері культури і мистецтва чільне місце посідає комп'ютерна, електронна музична техніка, телебачення, телетайп, мобільний зв'язок та інші засоби масової комунікації. Інформаційно-технічна революція підсилює суспільно-позитивне значення цих досягнень, відкриває перед людством нові можливості. До її недоліків можна віднести інтелектуальну стратифікацію. З одного боку, зростає кількість працівників, що володіють комп'ютерною технікою і мають високі інтелектуальні здібності, а з іншого – зростає безробіття, що витісняє значні маси людей на периферію цивілізації. Інтелектуальну стратифікацію не можна оцінювати однозначно. Здавалося б, вона виступає стимулом для здобуття освіти, проте цим справа не вичерпується. У суспільстві формується тенденція до елітарної замкнутості груп інтелектуалів, які покладають на себе функцію визначення можливостей конкретних людей без їх відомо, прогнозують напрями суспільного розвитку, витісняють зі сфери інтелектуального пошуку майбутнього мистецтво, мораль, релігію, та інші форми осягнення духовного світу.

Комп'ютер в десятки і сотні разів посилює владу людини над природою, технікою, культурою, суспільними відносинами. Здавалося б, людина, яка володіє комп'ютером, може все. Проте вона не перестає бути частинкою природи, біосоціальною істотою. Інформатика піднімає рівень інтенсивності життя, чим створює загрозу руйнування як історично сформованої єдності людини з природно-предметним середовищем, так і її існування.

Через інформацію людство проникає в культурні пласти політичної та соціальної структури, які не мають до неї безпосереднього відношення і в принципі є далекими і недосяжними. Людина вхожа в інформацію про життя і водночас відбувається процес

відчуження від нього.

Науково-технічна революція знаменує собою бурхливий розвиток ноосфери – людського суспільства, перетворювальна діяльність якого будується на знаннях. Цьому сприяє зростання освіченості людей, збільшення кількості вчених, з яких 90 відсотків осіб, що будь-коли жили на планеті, є нашими сучасниками. Вся діяльність людини ґрунтуватиметься на наукових засадах, а останні – на гуманістичних принципах ціннісного ставлення до людини. Самі по собі наука і техніка не здатні зробити життя повноціннішим і щасливішим, а можуть лише сприяти цьому, за умови, якщо використовуватимуться лише на благо людини. Для цього потрібна, насамперед, їхня гуманізація, тобто повне підкорення інтересам людини і усього людства. Таке можливе лише в тому випадку, коли в цілому суспільстві, в усіх сферах його життя людина стане найвищою цінністю і метою, а не засобом суспільного розвитку.

Проте розвиток цивілізації може призвести і до негативних наслідків. Нерозумні дії людини загострюють глобальні проблеми, перш за все, екологічні. Глобальні проблеми сучасності існують у цілісній системі, вони діалектично взаємозалежні (Столяренко О. В., 2022). В цій єдності і взаємодії полягає їхня соціальна природа. Саме це робить їх важливим компонентом усіх проєкцій у майбутнє людської цивілізації і самої людини. Тому ми говоримо: 1) про *інтерсоціальні* глобальні проблеми, які відносяться до взаємодії між такими соціальними спільнотами, як суспільно-економічні системи, держави, (проблеми миру і роззброєння, світового соціального і економічного розвитку, подолання відсталості окремих країн і регіонів); 2) про *антропосоціальні*, які пов'язані з відносинами між людиною і суспільством (проблеми науково-технічного прогресу, освіти і культури, зростання народонаселення, охорони здоров'я, біосоціальної адаптації людини та її майбутнього); 3) про *природно-соціальні*, що є наслідком взаємодії людини і суспільства з природою (проблеми ресурсів, енергетики, продовольства, оточуючого середовища) (Столяренко О. В. 2017, с.185.). Усі ці проблеми, в тій чи іншій мірі, здійснюють вплив на майбутнє людської цивілізації, причому безпосередній, який не дає ніяких часових інтервалів для послаблення загрози, ніяких відстрочок. Перед усім, це стосується проблем миру та роззброєння.

Разом з тим проблема майбутнього самої людини набуває самостійного значення поряд з іншими глобальними проблемами. Більше того, вона є своєрідним центром зосередження усієї системи цих проблем. Від того, як вона розв'язується, багато в чому залежить загальний підхід і стратегія розв'язання глобальних проблем, звернених у майбутнє. У такому розумінні субординації цих проблем відображена певна гуманістична світоглядна і соціальна позиція, яка визначає стратегію їх розв'язання. Хоча сьогодні, на жаль, мова йде не лише про покращення умов людського існування, а, перед усім про виживання людства у перспективі найближчих десятиліть, а також аналіз науковою філософією проблем війни і миру.

Екологічні проблеми впливають на життя кожного індивіда. Здавна в природі людина вбачала найґрунтовніше уособлення сил добра, життєдайних джерел людяності. А сьогодні нашої планеті загрожує самознищення. Найгострішими і вкрай невідкладними екологічними проблемами ХХІ століття виступають:

- загроза підвищення температури Землі внаслідок концентрації вуглекислого газу та інших хімічних речовин в атмосфері. Учені вважають, що навіть незначне збільшення їх кількості може викликати великі (якщо не катастрофічні) кліматичні зміни;

- руйнування озонового шару землі – тонкої оболонки, що міститься в стратосфері і оберігає життя від згубної ультрафіолетової радіації Сонця. Дослідження, проведені за допомогою супутників, свідчать, що за останнє десятиліття озонова оболонка стала тоншою на 3%. Більше того, над Антарктидою з'явилася так звана озонова дірка, площа якої перевищує за розмірами територію США. Подібні ж дірки, хоча і менші за розміром, помічені також над північним полюсом, та деякими іншими регіонами.

- Виснаження киснепостачальників Землі пов'язане з варварською вирубкою лісів. Їх

площа зменшується на 15 млн. га щорічно. Водночас з лісами людство втрачає різноманітні види флори і фауни, що також згубно позначається на кліматі та навколишньому середовищі.

- Виснаження Світового океану, що поряд з лісами є основним постачальником кисню для життєзабезпечення планети. Внаслідок забруднення нафтопродуктами змінюється його властивість віддзеркалювання (альbedo), що впливає на енергетичний баланс планети, порушує відповідні пропорції вологості.

- Забруднення навколомного та навколишнього середовища сотнями мільйонів хімічних сполук і радіоактивних речовин, що мають великі періоди розпаду.

- Поступове вичерпування природних ресурсів.

На жаль, як соціальна теорія, так і практика нинішньої технічної цивілізації фактично захопились ефективністю і повірили в чудодійний злет європейського раціоналізму, руйнівні наслідки якого не могли передбачити навіть найбільші радикальні мрійники-технократи. Людство все глибше замислюється над витоками свого існування, факторами забезпечення життя, умовами і чинниками його продовження. Фундаментальне місце в сьогоденних різноманітних життєвих моделях посідає природа. Нині людство поступово повертається до споконвічної, хоч і дещо забутої в останні сторіччя, орієнтації культури на цінність природи як вічної умови існування людської цивілізації, як чинника, поза яким неможливе життя, формування особистості.

Ми пов'язуємо ціннісне ставлення до людини з екологічною культурою, яка стосується усіх сфер матеріального і духовного життя і виражається в таких видах наукової і практичної діяльності, які забезпечують збереження і збагачення оточуючого середовища, створюють сприятливі умови для людини, її всебічного розвитку і удосконалення.

В. Вернадський назвав людство планетарно-геологічною силою, обґрунтував потребу раціональної регуляції системи «природа – суспільство – людина», теорію дбайливого планомірного природокористування, збереження та примноження природних ресурсів планети, контролю за їх використанням, екологічного виховання молоді (Вернадський В., 1989).

За В. Вернадським біосфера Землі еволюціонує в нову фазу – ноосферу – сферу, перебудовану колективним розумом та працею людства для задоволення його потреб. Цей процес учений вважав об'єктивним явищем і закономірністю взаємопов'язаної еволюції природи, суспільства, людини. Біосфера – середовище існування живих організмів, частина Землі, пронизана життям, або заповнена продуктами життєдіяльності. З виникненням людини і суспільства відбувається своєрідне прискорення еволюційних процесів. Розум вносить якісні зміни в характер земної еволюції. Людина створює нові технології, використовує в життєдіяльності нові ресурси планети і водночас вилучає з кругообігу хімічних елементів у природі все більшу кількість речовин. Таким чином, людина виступає геологічною силою, могутнім чинником розвитку планети. Завдяки розумово-технічній діяльності людини біосфера набуває нової якості – ноосфери, в якій життєві процеси набувають технологічно обґрунтованих, морально вивірених форм.

Виникненню ноосфери сприяють два відносно самостійних і водночас взаємопов'язаних процеси: еволюція біосфери і еволюція соціуму (а отже, самої людини). У теоретичному вимірі ноосфера постає у вигляді поєднання наук про природу і людину; у практичному – це сфера людського – морального, гуманістичного соціально-справедливого співіснування природи і людини.

Перевершення людиною навантаження на атмосферу і біосферу, може викликати незворотні процеси їх розкладу, негативні наслідки яких передбачити неможливо. Паралельно з програмою визначення меж дозволеного щодо біосфери, людство повинно працювати над програмою вивчення, організації і контролю процесів у суспільстві.

У зв'язку з цим потрібні нові підходи в розумінні виховання, що спиратимуться на нову парадигму взаємодії людини з оточуючим світом. В її основі лежать ідеї, що адекватно

відбивають нове співвідношення природних і людських сил. На зміну традицій панування людини над природою приходить ідея рівного партнерства, в якому ці дві сили взаємодіють і наділені рівним потенціалом.

Нова парадигма взаємодії людини та природи спирається на доктрину керування еволюцією, що рівнозначна доктрині виживання, на якій має будуватись людське життя, щоб не зникнути у результаті конфлікту з природою. Адже саморегульована модель розвитку людства, яка базується на прагненні усього населення використовувати на потреби дедалі більше природних ресурсів, суперечить логіці виживання в умовах їх обмеження. Поглиблення цієї суперечності призводить до кризи всередині людського виду і в кінцевому рахунку – до загибелі. Щоб вижити, людина повинна відмовитись від пасивної ролі, замінити її діяльністю, пов'язаною з керуванням еволюцією виду. В основу цієї ідеї покладено розуміння людини частиною природи; самоідентифікація на основі біологічних уявлень про себе; усвідомлення людського виду лідером еволюційного процесу; солідарність на основі загальних видових ідей і дій. Реалізація цих ідей потребує широкого суспільного та індивідуального розуміння і висуває нові альтернативи соціальної поведінки окремих індивідів і груп людей, а отже, виховання молоді.

Нова парадигма взаємодії людини з оточуючим світом – парадигма спілкування, зміст якої полягає в діалоговій взаємодії (співробітництві), що сприятиме оптимізації системи «людина – світ», їх спільної еволюції. Тому уявлення про виховання зміщуються в площину розуміння його як процесу спілкування, обміну виховними діями, в якому обидва партнери є суб'єктами цього процесу. Виховання спрямоване на формування адаптивності до мінливого середовища, на розуміння єдності зі світом природи, на усвідомлення себе громадянином планети, для якого близькі та зрозумілі інтереси інших людей і народів.

Список використаної літератури

1. **Вернадский В. И.** Биосфера и ноосфера. М. Наука. 1989. 261 с. 2. **Столяренко О. В.** Виховання у школярів ціннісного ставлення до людини: теоретичний та методичний аспекти [Монографія]. Кн. 1. Людський вимір: історія, минуле і сучасність. Вінниця «Нілан-ЛТД», 2017. 558 с. 3. **Столяренко О. В., Коваль Ю. А.** Глобалізація в руслі екологічних проблем людства і виховання гуманістичних цінностей. *Сучасні тенденції розвитку науки та освіти в умовах євроінтеграції*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Вінниця: Вінницький кооперативний інститут. 2022. С.81–83. 4. **Stoliarenko O., Stoliarenko O., Oberemok A., Belan T., Piasetska N., & Shpylova M.** (2021). Shaping a Values-Based Attitude toward Human in the Context of Postmodernism via the Structural-Functional Model. *Postmodern Openings*, 12(3), 173-189. DOI: <https://doi.org/10.18662/po/12.3/334>

Усенко В. І.

магістрантка 1 курсу за освітньою програмою «Екологія» ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Миргород, Україна, Usenko961@ukr.net

Кирпичова І. В.

доцентка кафедри садово-паркового господарства та екології ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Миргород, Україна, kirinopsis@gmail.com

ОЦІНКА ПРИРОДНИХ РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «МАЛЕ ПОЛІССЯ»

Серед напрямків рекреаційної діяльності з кожним роком все більшої популярності набирає екологічний туризм – відпочинок на незмінених або мало змінених природних територіях, що поєднується з позитивним ставленням до навколишнього середовища, а не лише його використання. При цьому основними центрами рекреації та екотуризму в Україні є національні природні парки – об'єкти природно-заповідного фонду, одним з завдань яких є